

Питання належності міста Севастополя

Історичні документи про адміністративно-територіальний поділ СРСР 1947 року свідчать, що Кримська область з обласним центром м. Сімферополь була утворена 30 червня 1945 року.

Кримська область включала на 1947 рік шість міст обласного підпорядкування і сім міст районного підпорядкування. Поділена на 26 сільських районів, 9 міських районів; мала 14 селищ міського типу, а сільрад – 410.

Місто Севастополь названо серед міст обласного підпорядкування у переліку після Сімферополя, а серед міст обласного підпорядкування м. Севастополь розміщений за номером чотири (4). Ця інформація нами наводиться з метою підтвердити той факт, що місто Севастополь (до 1948 року) не був виокремлений в окрему одиницю союзного підпорядкування і всесоюзного значення, про що необґрунтовано стверджують деякі представники російської сторони.

Документ про адміністративно-територіальний поділ Радянського Союзу і РРФСР у 1949 році містить інформацію про те, що місто Севастополь було виокремлено в місто республіканського підпорядкування РРФСР 29 жовтня 1948 року Указом Президії Верховної Ради РРФСР «Про виокремлення міста Севастополя у самостійний адміністративно-господарський центр» за № 761/2.

Джерело: СССР. Административно-территориальное деление союзных республик на 1 мая 1949 года: издание шестое. – М.: Известия Советов депутатов трудящихся СССР, 1949. – С. 71.

У документі зазначалося: «Виокремити місто Севастополь у самостійний адміністративно-господарський центр із своїм особливим бюджетом і віднести його до категорії міст республіканського підпорядкування». Отже, у 1948 році м. Севастополь було віднесене до розряду республіканських міст. Однак це рішення жодним чином не стосується будь-яких змін кордонів Кримської області. І жодних правових підстав для твердження про те, що місто Севастополь з 1948 року начебто не входило до складу території Кримської області не існує.

Документ адміністративно-територіального поділу СРСР 1954 року визначає в м. Севастополі три окремі райони: 1. Корабельний, 2. Північний (Северный), 3. Сталінський. Водночас відносить місто **Севастополь до складу Української РСР і називає його містом республіканського підпорядкування.**

Джерело: СССР. Административно-территориальное деление союзных республик на 1 марта 1954 года: издание восьмое. – М.: Известия Советов депутатов трудящихся СССР, 1954. – С.15, 209, 447.

Джерело: Заседание Верховного Совета РСФСР: топографический отчет. – М., 1953. – С. 181; Ведомости Верховного Совета Украины. – 1954. – С. 92.

Незаперечним доведенням незмінності кордонів Кримської області є незмінність площі її території, на що вказувалося в усіх офіційних статистичних документах Президії Верховної Ради СРСР з питань адміністративно-територіального поділу СРСР до і після 1948 року. Так, у збірниках «СССР. Административно-территориальное деление союзных республик» від 1947, 1949 і 1954 років вказується абсолютно ідентична площа території Кримської області – 26,0 тис. кв. км.

Тобто виокремлення м. Севастополя у самостійний адміністративно-господарський центр і місто республіканського підпорядкування жодним чином не впливало на його територіальну належність до Кримської області. До того ж, після перепідпорядкування Кримської області УРСР територія РРФСР відповідно зменшилася на 26,0 тис. кв. км (з 16922,0 тис. кв. км у 1949 р. до 16896,0 тис. кв. км у 1954 р.), тобто саме на площу Кримської області без усяких вилучень.

Джерело: Указ Президиума ВС СССР от 22 марта 1966 г. // Ведомости ВС СССР. – № 12 (1036). – Ст. 190.

Отже, твердження про те, що при передачі Кримської області до складу УРСР місто Севастополь начебто було виключене з цього процесу, не відповідає дійсності.

Ще одне. Нагадаємо, що 19 лютого 1954 року відбулося засідання Президії Верховної Ради СРСР з

питання про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР, на яке були запрошені представники всіх зацікавлених сторін, у т. ч. і голова виконкому Севастопольської міської Ради С. Ф. Соницький. Отож, у разі виключення міста Севастополя з процедури перепідпорядкування Кримської області УРСР присутність голови виконкому Севастопольської міської Ради на засіданні Президії Верховної Ради СРСР була б не тільки недоречною, а й неможливою.

Незаперечним документальним підтвердженням адміністративно-територіальної належності міста Севастополя Українській РСР після здійснення перепідпорядкування Кримської області Українській РСР є також офіційні документи Президії Верховної Ради СРСР з питань адміністративно-територіального поділу РРФСР до і після 1954 року, наведені вище (1949, 1954 рр.).

Після перепідпорядкування Кримської області УРСР наявний стан було закріплено 1978 року в текстах Конституцій обох республік – і УРСР і РРФСР. Так, у Конституції РРФСР від 12 квітня 1978 року у ст. 71 містами республіканського підпорядкування названо міста Москву й Ленінград. Водночас у Конституції УРСР від 20 квітня 1978 р. у ст. 77 містами республіканського підпорядкування визначено міста Київ та Севастополь. Прийнята 28 червня 1996 року нова Конституція України також чітко підтверджує цей факт.

У російських Конституціях радянського періоду м. Севастополь ніколи не згадувалося як місто республіканського підпорядкування. До того ж, і Основний Закон Російської Федерації (Конституція Росії), прийнятий 12 грудня 1993 року, відносить до міст республіканського підпорядкування тільки Москву і Петербург.

Ще одним незаперечним свідченням того, що Севастополь разом з Кримською областю є частиною України є **система його фінансування.** До 1954 року Севастополь фінансувався з бюджету РРФСР, а після перепідпорядкування Кримської області УРСР – з республіканського бюджету України.

Про складний економічний стан Криму і зокрема м. Севастополя

Складний економічний стан Криму і зокрема м. Севастополя засвідчує такий документ – Постанова Ради Міністрів СРСР № 403 від 25 жовтня 1948 року «Про заходи з прискорення відновлення Севастополя».

Джерело: Постанова Ради Міністрів СРСР № 403 від 25 жовтня 1948

року «Про заходи з прискорення відновлення Севастополя». Коротка виписка з постанови № 403.

У постанові йдеться про те, що відновлення міста Севастополя здійснюється вкрай повільно. «За такими існуючими темпами відновлення міста і військово-морської

бази може бути завершено не раніше 10–15 років, що є зовсім неприпустимим». За цих обставин Рада Міністрів СРСР вважає невідкладним державним завданням прискорення відновлення Севастополя і постановляє: завершити відновлення Севастополя протягом трьох-

чотирьох років. Надати для відновлення Севастополя на 1949–1952 роки 1523 млн. рублів капіталовкладень, у т. ч. на відновлення міста – житлового фонду, культурних закладів, об'єктів охорони здоров'я та комунального господарства 414 млн. рублів. На відновлення підприємств і транспорту – 409 млн. рублів, а на відновлення військово-морської бази – 700 млн. рублів, у т. ч. на будівництво житлових будинків, казарм, службових і культурно-побутових закладів 200 млн. рублів. Покласти виконання будівельно-монтажних робіт на Управління з відновлення м. Севастополя при Раді Міністрів РРФСР.

Однак ця постанова виконувалася не одразу, та й не могла бути швидко виконана з огляду на брак коштів у бюджеті Російської РСР.

У перші повоєнні роки економіка півострова стала ще більше залежати від України: звідси поставлялася сировина для металургійного виробництва, у т. ч. на комбінат «Азовсталь». З України Крим одержував продукти харчування й передусім хліб. У 1950 році промисловість Криму досягла лише 81% довоєнного рівня. Сільське господарство потерпало від нестачі робочих рук, води. Спроби переселити в Крим жителів з російських областей – Воронежської, Курської, Рязанської – зазнали фіаско: люди поверталися до своїх колишніх домів з огляду на тяжкі умови проживання на кримській землі. Насе-

лення й місцеві органи влади Криму дедалі частіше висловлювали бажання про приєднання до України.

Розглянувши архівні матеріали стосовно бюджетів УРСР і РРФСР після 1954 року, ми виявили, що асигнування на м. Севастополь були передбачені лише в бюджеті України. Певні кошти на розвиток військово-морської бази і міста вкладало Міністерство оборони СРСР, але звертаємо увагу на те, що це було Міністерство Союзу РСР, а не Росії (РРФСР).

Джерело: Радянська Україна. – 1954. – 27 лютого.

Належність м. Севастополя з 1954 року Україні виявлялася в усіх сферах державно-політичного життя, зокрема в діяльності представницьких органів влади. На всіх виборах Севастопольський виборчий округ, як і всі інші виборчі округи на території Кримського півострова, був включений до складу виборчих округів Української РСР.

З 1954 по 1991 роки Крим існував у статусі області в складі УРСР. Із перепідпорядкуванням Криму Україні економічний розвиток цього регіону ліг важким тягарем на бюджет республіки, а також всієї економіки Української РСР, територія, економічний і людський потенціал якої були неодноразово піддані жорсткому знищенню в результаті наступу й відступу фашистської Німеччини під час Другої світової війни. До того ж, було знищено всі великі підприємства,

міста та села, практично всю інфраструктуру регіону.

Таким чином специфіка географічного положення Криму, проблеми розвитку економіки півострова, зміна етнічного складу населення, в якому почали переважати вихідці з України, зумовили рішення уряду СРСР перепідпорядкувати Кримську область Українській РСР.

Україна вклала чимало коштів в економічний потенціал півострова: у 1950 – 1990-ті роки ця сума перевищила 30765 млн. руб. Зросли промислове виробництво, добробут населення. Побудовано Північно-Кримський канал для зрошення спраглих кримських земель, численних садів, парків, заповідників. Завдяки дніпровській воді Північно-Кримським каналом і нині зрошується кримська земля. Поліпшення ситуації на півострові змінило й настрої керівництва вже незалежної Російської Федерації, котре в нових історичних умовах почало висувати територіальні претензії до України, розглядати Крим розмінною монетою в своїх політичних устремліннях. У результаті антиукраїнської пропаганди російських ЗМІ певна частина населення Росії вважає Севастополь російським містом, вимагає повернути Крим Росії та будь-якою ціною захищати перебування військового Чорноморського флоту Росії в Криму, тобто на суверенній території іноземної держави.

Висновки

Якщо створення Кримської АРСР 1921 року у складі Росії пояснювалося типовими підходами до розв'язання подібних питань, то зміна територіальної належності Криму в 1954-му була зумовлена економічною необхідністю – за нападом економіки Кримської області внаслідок розриву історичних і економічних зв'язків півострова з Україною. Указ Президії Верховної Ради СРСР визначав як підставу для такого рішення «спільність економіки, територіальну близькість і тісні господарські та культурні зв'язки між Кримською областю і Україною». Отож, теза про начебто «дарування» Криму Україні в ознаменування 300-річчя возз'єднання України з Росією не витримує жодної критики.

Відновлення Кримської автономії вже за часів формування правосуб'єктності України органічно пов'язане з проголошенням незалежності нашої держави. Процес цей проходив болісно і складно.

Офіційне підтвердження територіальної цілісності України зафіксовано у статті 6 Договору між

РРФСР і УРСР від 19 листопада 1990 року, ратифікованого Верховною Радою РРФСР 23 листопада 1990 року. У документі йдеться про те, що сторони визнають і поважають територіальну цілісність РРФСР і УРСР в межах діючих на той час кордонів.

Після розпаду СРСР і створення нових незалежних держав Україну в існуючих кордонах до 1993 року визнали 148 держав світу і з 140 державами встановлені дипломатичні відносини. Зазіхання на зміну територіальної належності українського міста Севастополя одразу після проголошення Україною незалежності напругу суперечать нормам міжнародного права, а саме положенням основоположних документів – Статуту ООН і Гельсінському Заключеному акту, якими закріплено незмінність післявоєнних кордонів в Європі.

Однак і сьогодні російська сторона всіляко мусує питання про повернення, **до того ж, росіяни самі «повертають» собі Крим нерухомістю і землею.** За інформацією Управління земельних

ресурсів Криму, в автономії триває активний процес переформування корпоративних прав великих сільськогосподарських фірм, що мають в оренді по 300–400 га землі терміном на 49 років (!). Українські землі російські багатії отримують у власність через підставних осіб. Водночас Росія претендує також на 155 кримських об'єктів санаторного типу (з 600). Одна третина об'єктів у районі Великої Ялти вже сьогодні є власністю Росії (пансіонати «Актер», «Меллас», «Понизовка» та багато інших). За останні п'ять років, за оцінками московських операторів кримського ринку нерухомості, на півострові викуплено до 90% всіх неосвоєних ділянок або довгобудів. Переважна більшість покупців – росіяни, кількість котрих зросла з 10% до 70%.

Джерело: Росіяне возвращают себе Крым недвижимостью и землей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 5 августа 2009, 09:22. //http://est.ua/press/news/analytics/?id=1371/

